

Moet vaccineren verplicht worden?

■ PEILING

Door Maartje Kouwen en Gert van Maanen

Het vrijwillige karakter van het Rijksvaccinatieprogramma staat op de tocht. Nu de vaccinatiegraad in Nederland al enkele jaren daalt en onder de 95 procent is gekomen, wordt de roep om maatregelen luider. Moet Nederland het voorbeeld van andere landen volgen en vaccineren verplicht stellen?

Hans van Vliet, programmamanager Rijksvaccinatieprogramma RIVM:

'Het lastige is dat verplicht vaccineren heel omstrede is. Aan de ene kant win je ermee, aan de andere kant verlies je. Dat zien we ook in landen om ons eens waar verplichte vaccinatie is ingevoerd. De vaccinatiegraad neemt toe, maar het protest ook. Je hebt bovendien allerlei vormen van verplichte vaccinatie: mogen kinderen anders niet naar school of kinderdagverblijf? En zijn er uitzonderingen op grond van geloof of andere gronden? Dat maakt veel uit voor hoe verplicht zo'n maatregel is.

Wat verplicht vaccineren precies zal doen met de vaccinatiegraad is niet te zeggen. Verplicht vaccineren op de kinderopvang heeft naar verwachting een zeer beperkt effect op het risico van het oplopen van de ziekten

waartegen gevaccineerd wordt. Je kunt met zo'n maatregel niet opeens ziektes de wereld uit helpen. Het gaat meer om een norm neerzetten, dat het vanzelfsprekend is dat kinderen gevaccineerd worden. Het RIVM neemt daar geen standpunt over in: wij voeren het beleid uit, en dat beleid is momenteel dat vaccineren op vrijwillige basis is. Mijn persoonlijke verwachting is dat verplicht vaccineren in Nederland voorlopig niet gaat gebeuren.'

Anne-Marie van Raaij-Schouten, homeopaat en voorzitter van de Nederlandse Vereniging Kritisch Prikken:

'Verplicht vaccineren wordt omarmd door mensen die er kritiekloos en automatisch vanuit gaan dat alle vaccins goed, veilig en effectief zijn. Het is een hardnekkig misverstand dat hier wetenschappelijke onderbou-

wing voor bestaat. Er is wel consensus over, maar die is niet gebaseerd op wetenschappelijke feiten. De veiligheid van vaccins is nooit aangetoond in dubbelblind, placebogecontroleerd en farmacokinetisch onderzoek. Ook worden artsen niet opgeleid om de schade die bij vaccineren op kan treden te herkennen en te melden. Zolang er geen sprake is van een veilig en verantwoord vaccinatieprogramma kan er van verplichting tot vaccineren geen sprake zijn. Nu wordt in Nederland de schade die kinderen oplopen door vaccinatie nooit erkend en vergoed – in tegenstelling tot andere landen – met het argument dat het een eigen keuze is. Farmaceuten komen daar mee weg omdat RIVM en Bijwerkingencentrum Lareb als waakhonden zorgen dat die claims niet bij hen terecht komen.

Vaccinaties moeten een vrije keuze blijven, want waar is het einde van wat de overheid wil verplichten? Ook een verplichting voor kinderdagverblijven is zoets als een ster plakken op kinderen die niet gevaccineerd zijn. Terwijl zij juist vaak de meest gezonde kinderen zijn. Onze boodschap wordt gemeden omdat we de vinger op de zere plek leggen. Maar zolang vaccinatieschade onderbe-

licht blijft, gaan wij door met "kritische prikken" uitdelen.'

Marcel Verweij, hoogleraar filosofie Wageningen Universiteit, met nadruk op de ethiek van public health:

'De overheid heeft de verantwoordelijkheid om burgers te beschermen tegen infectieziekten, en dwang kan daarbij gerechtvaardigd zijn. Maatregelen om besmetting te voorkomen moeten zoveel mogelijk

Nienke van Atteveldt luistert nieuwsgierig naar de vaccinatiediscussie

COLUMN

Zelf heb ik geen moment getwijfeld. Een prikje om te voorkomen dat je kind een dodelijke ziekte krijgt? Kom maar door, liever eerder dan later. Toen wij onze eerste baby kregen, ruim acht jaar geleden in New York, was vaccineren nog minder het gepolariseerde gesprek van de dag dan nu. Er waren vooral sterke meningen over borstvoeding. De babywinkels hadden er zelfs 'verboden-voor-flesjes'-stickers op de ramen. Ik kreeg er de neiging van om alleen al daarom mijn kind recht voor hun raam een fles te geven.

De extreme meningen lijken zich verplaatst te hebben naar vaccineren. Met verbazing hoor ik steeds vaker de twijfel, wel of niet prikken. De zeer lage kindersterfte in de huidige westerse wereld is toch een zegen, waarom zou iemand een stap terug willen? Er circuleren echter verhalen dat vaccinaties soms meer kwaad dan goed doen.

De meest hardnekkige is het idee dat je kind van de BMR-prik, die onder andere de mazelen voorkomt, een verhoogd risico zou krijgen op het ontwikkelen van autisme. De oorsprong is een publicatie in het gezaghebbend tijdschrift *The Lancet* in 1998, dat een onderzoek beschrijft onder twaalf kinderen met autisme. Bij acht van deze kinderen was autisme vastgesteld kort nadat ze de BMR-prik hadden gekregen. Dat is alles. Nooit een causaal mechanisme aangetoond. De resultaten zijn meerdere malen weerlegd in veel grotere studies en het *Lancet*-artikel is officieel teruggetrokken wegens fraude. Maar het idee is niet meer weg te krijgen.

We leven in een tijd waarin kennis en wetenschappelijke cijfers geen meningen gaan veranderen. Van de dagelijkse informatiesunami geloven en onthouden we vrijwel alleen datgene dat aan-

sluit bij wat we al vinden en weten. Deze informatie volgt de gebaande paden in ons brein, de verbindingen die we steeds gebruiken en dus al sterk zijn.

De anti-vaccinatiebeweging lijkt een zorgwekkende impasse. Maar we kunnen het ook zien als een collectieve oefening in het ons verplaatsen in andermans perspectief. Hoe moeilijk het voor mij is om het perspectief te zien van anti-prikkers, zo moeilijk moet het ook voor hen zijn om door de bril te kijken waardoor ik deze kwestie zie.

De vraag is natuurlijk, hoe kunnen we ons meer openstellen voor informatie die niet aansluit bij onze overtuigingen?

Misschien ligt het antwoord in het voeden van nieuwsgierigheid. Door nieuwsgierigheid kan je het ergens volledig mee oneens zijn, maar tegelijkertijd ook een klein beetje benieuwd naar het andere standpunt. Door een recent artikel in *De Correspondent* kwam ik het werk op het spoor van Yale-hoogleraar Dan Kahan, die onderzoekt of nieuwsgierigheid informatieverwerking objectiever maakt. Hij laat bijvoorbeeld zien dat hoe nieuwsgieriger ondervraagde mensen waren, hoe beter ze risico's inschatten van opwarming van de aarde, onafhankelijk van hun (vaak gepolariseerde) overtuiging. Nieuwsgierigheid zou de prikkel kunnen zijn om onze hersenen open te stellen voor informatie die anders is.

Als de New Yorkse winkeleigenaar wat nieuwsgieriger was geweest naar de motieven van flesvoerders, had dit mij minder in een hoek gedrukt. Nieuwsgierig vraag ik me toch wel een beetje af wat vaccinatie-twijfelaars nou echt beweegt.

Nienke van Atteveldt werkt als hersenwetenschapper aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Foto: ImageSelect

vanuit mensen zelf komen; de vrijheid van lichamelijke integriteit wil je niet zomaar aantasten. Maar er zitten grenzen aan die vrijheid. Die grenzen komen in zicht als de vaccinatiegraad zakt en de groepsimmunitet niet langer is gewaarborgd. Dan

komt verplichting in beeld, en op dat punt zijn we nu beland. Nu de vaccinatiegraad onder de 95 procent is gezakt, kan vaccineren niet meer vrijblijvend blijven. De overheid moet maatregelen nemen om echt grote uitbraken te voorko-

men. Vaccinatieplicht kent allerlei vormen. Een eerste stap is niet-vaccineren komen uitleggen bij je huisarts, dat dwingt tot nadenken. Een volgende consequentie kan zijn: vaccinatie als voorwaarde voor kinderopvang. Die maatregel legt ouders met diepgevoelde bezwaren vaccinatie niet dwingend op, maar trekt ouders met weinig doorleefde bezwaren wel over de streep. Volgende stappen kunnen zijn: vaccineren als verplichting voor school, korten op kinderbijslag of het strafrecht erbij halen. Er is een heel palet aan maatregelen denkbaar. Maar mogelijk is verplichting op de kinderopvang al voldoende; als je kiest voor dwang, dan is het raadzaam de maatregel zo beperkt mogelijk te houden.'

Kinderarts Károly Illy van ziekenhuis Rivierenland in Tiel, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde:

'Over verplicht vaccineren wordt door kinderartsen verschillend gedacht, de meningen zijn volgens een peiling onder onze leden ongeveer fiftyfifty verdeeld. Er zitten ook veel haken en ogen aan zo'n verplichting. Een officieel standpunt kan ik dus niet geven. Wat voor de NVK voorop staat is dat we het Rijksvaccinatieprogramma volledig ondersteunen en van belang achten voor alle kinderen. We zullen er dus alles aan doen om

mensen te overtuigen hun kinderen volledig te laten vaccineren. We bestrijden ook alle misvattingen die over vaccineren worden verspreid en vinden het belangrijk dat alle ouders betrouwbare en volledige informatie krijgen over de ziekten waartegen wordt gevaccineerd. We maken ons ook ernstig zorgen over de dalende vaccinatiegraad, waardoor kinderen weer onnodig kans lopen ernstige ziekten op te lopen. Wij zijn hierover in gesprek met andere partners om te zorgen dat er alles aan wordt gedaan om die vaccinatiegraad weer op peil te krijgen. Kinderartsen zijn er in grote meerderheid – volgens de recente peiling met 95 procent – voorstander van dat kinderdagverblijven kinderen kunnen weigeren die niet zijn gevaccineerd, zodat er voor ouders duidelijkheid ontstaat. Het is in het algemeen van groot belang dat ouders op basis van feiten beslissingen kunnen nemen.'

Klaas Dijkhoff, fractievoorzitter van de VVD. Dit is een ingekorte versie van een column die hij 23 augustus op de VVD-site schreef:

'Nu de mensen die het zelf beter weten dan eeuwen wetenschap zorgen voor minder vaccinatie, stijgt het aantal zieken en doden. Logisch dat mensen nu vragen wat "de politiek" vindt. Ik zal me niet te veel in religieuze debatten mengen, maar

mij lijkt dat de Heer door ons vaccins te laten ontdekken behoorlijk aan de weg timmert om onze kinderen te beschermen. Ik vind het dus eigenlijk te bizar voor woorden dat ik moet nadenken over overheidsmaatregelen. Maar goed, het is zover gekomen. Laten we beginnen met betere voorlichting. Ik zou nog een andere stap willen zetten. Ik snap heel goed dat ouders willen weten of er niet-ingeënte kinderen op de opvang zitten. Dat een kinderopvang tegen ouders wil kunnen zeggen 'uw kind is welkom als u het vaccin niet weigert'. Dat moeten we wat mij betreft dan ook mogelijk maken. Een andere optie is het verplichten van vaccinaties als voorwaarde voor toegang tot kinderopvang. Of naschoolse opvang. Dat is zeker het onderzoeken waard. Maar ik kan er toch vooral met m'n pet niet bij dat ouders weigeren hun kinderen de beschermende prik te gunnen. Consultatiebureaus en artsen zouden het weigerende ouders ook niet makkelijk moeten maken. En we moeten elkaar aanspreken op de gevolgen van niet-vaccineren. Mocht dat allemaal niet lukken, dan moet ik als liberaal misschien toch maar gaan pleiten voor een vaccinatieplicht. Als we volwassenen beboeten als ze zelf hun gordel niet omdoen, mogen ze ook bestraft worden als ze hun kinderen basale bescherming tegen dodelijke virussen ontzeggen.'

BRIEVEN redactie@bionieuws.nl

Herijking of nepnieuws?

Graag reageer ik op de recensie in het vorige nummer (*Bionieuws* 13, pagina 7). Het oppervlakkige boek van veelschrijver Wilson (dertig non-fictie boeken, twintig romans) is door de Darwin-experts van tafel geveegd. Terecht sluit uw recensent zich bij dat oordeel aan. Maar dan gaat uw recensent een stap verder. Hij veralgemeent zijn afkeuring van Wilson tot een afkeuring van andere relativiserende geluiden over Darwin. Ook die geluiden zijn volgens uw recensent 'nepnieuws' en 'erosie van de wetenschap'. Daarover een korte opmerking. De natuurwetenschappen, inclusief biologie, zijn enorm in ontwikkeling en gefocust op de toekomst. Achteruitkijken is niet hun sterke punt. Het lijkt daarom nuttig dat vakbiologen in historische zaken afzien van termen zoals nepnieuws of *fake news*. Wie verdient welke credits voor bijdragen aan de evolutieleer? Natuurlijk moeten we daarover debatteren. Doen we het niet, dan doet een volgende generatie het, want de hoeveelheid discussiestof hierover laat zich niet onder het tapijt vegen. Hier een aanzet: in het Verenigd Koninkrijk heeft het idee natuurlijk selectie ruwweg de volgende ontwikkeling. In 1831 introduceert Patrick Mat-

thew het in een boek over houtproductie. Dat hele boek heeft de natuurlijk selectie-aanpak, maar het theoretische destillaat geeft hij nog apart in de appendix. Het boek is taboe in het diep-anglicaanse Engeland anno 1831, want God speelt geen rol erin. Dus de Engelse intellectuele elite schaart zich niet openlijk achter het nieuwe inzicht, maar het circuleert drie decennia in hun kringen. Vervolgens doet Darwin iets handigs ermee: hij plaatst God aan het begin ervan, als schepper die het eerste leven inblaast. Zo maakt hij van Matthews evolutieleer toch weer een soort scheppingsleer, en die is wel aanvaardbaar voor de anglicaanse kerk. Darwin heeft goede connecties in de kerk en wordt begraven in het anglicaanse hoofdkwartier Westminster Abbey. Hij wordt voor de Engelsen de man van natuurlijk selectie. De goddeloze Matthew verdwijnt uit beeld. Echter, er bestaat in de wetenschap een conventie. Niet alleen een morele maar ook een officiële conventie, de Arago Priority-conventie. Die bepaalt dat de primeur gaat naar degene die een idee als eerste publiceert. Voor het idee natuurlijk selectie is dat Patrick Matthew, zoals Darwin erkent. Recentelijk hebben twee wetenschappers Patrick Matthew gereha-

biliteerd. Medicus en evolutie-deskundige W.J. Dempster deed dat in zijn boek *Evolutionary Concepts in the Nineteenth Century – Natural Selection and Patrick Matthew* (1996). En plagi-aat-onderzoeker Mike Sutton deed het in zijn boek *Nullius in Verba – Darwin's Greatest Secret* (2014). Dempster schrijft elegant en erudiet, hij is een waternal van relevante feiten. Sutton schrijft polemischer. Het verbaast hem dat ondanks Dempsters boek de Darwincultus gewoon doorgaat, Sutton vindt dat die de wetenschapshistorische beeldvorming hindert. Suttons specialiteit is Big Data. Met die moderne techniek vindt hij samenhangen die Dempsters betoog aanvullen en bevestigen. Een recensie over Suttons boek staat hier: verlichtingofdarwinisme.nl/suttons-book. Hoogste tijd voor een KNAW-symposium met Sutton als spreker.

Ton Munnich, auteur *Verlichting of Darwinisme?*

Congo 100 jaar

Op 3 april 2019 zal Biologenvereniging Congo, de studievereniging der Biologie, Biomedische Wetenschappen en Psychobiologie te Amsterdam, haar respectabele leeftijd van 100 jaar bereiken! Zo'n mijlpaal mag zeker niet zomaar voorbij gaan. Met volle inspanning is de vereniging bezig om het hele jaar geweldige evenementen en activiteiten te organiseren om deze eeuw van bestaan op gepaste wijze te vieren. Maar wat is Congo zonder haar (oud)congolezen? Wat is een lustrum zonder alumni? Om zoveel mogelijk (oud)leden te bereiken, vragen wij bij deze alle *Bionieuws*-lezers om hulp. Ben jij een oud-congolees? Stuur dan een mailtje naar ledenbestand.lustrum@gmail.com of bezoek de lustrumwebsite op lustrum.congo.eu. Ken jij een oud-congolees? Deel deze informatie! Zo kunnen wij zo veel mogelijk alumni uitnodigen om het 100-jarig bestaan met hen te vieren.

Hoogachtend, namens de Lustrumcommissie der Studievereniging Congo, Maarten Wilbrink